

Motion till riksdagen

1989/90:So618

av Göran Magnusson m.fl. (s)

Personalkooperativa daghem

Den offentliga sektorn grundbulten i välfärdssamhället

Socialpolitiken utgör grunden i välfärdssamhället. Solidaritetstanken är vägledande för utbyggnaden av den offentliga sektorn med målet trygghet, rättvisa och frihet för alla människor. Det är de enskilda människornas behov – inte deras ekonomiska resurser – som skall avgöra möjligheten att få tillgång till god vård, omsorg och utbildning. Genom att organisera viktiga verksamheter i samhällets regi kan samhället byggas på människors villkor. Därför måste vi slå vakt om den offentliga sektorn som välfärdspolitikens viktigaste instrument.

Vår sociala välfärd finansieras genom skatten – en solidarisk finansiering. Möjligheterna till ökade inkomster genom skatte- och avgiftshöjningar är emellertid begränsade. Förnyelse och utveckling måste i stället åstadkommas genom omfördelning och effektivisering. I arbetet med att omstrukturera den offentliga sektorn är det viktigt att ta tillvara alla tillgängliga resurser. Att enskilda människor som är intresserade av en idé och en verksamhet går samman och tar ansvar för verksamheten bidrar till en fördjupning av välfärden. Delaktigheten och valfriheten vidgas.

Den kooperativa idén förenar människors gemensamma engagemang och ansvar. Svensk Kooperation är sedan länge framgångsrikt företräd på traditionella områden som detaljhandel, boende, försäkringar, energi osv. Allt oftare får nu den kooperativa idén genomslag i förnyelsen av den offentliga sektorn i t.ex. föräldrakooperativa daghem, i vård- och servicekooperativ osv. Behovet av nya lösningar på gemensamma områden och kraven på delaktighet i samhällets värdefördelningar bör enligt vår mening föranleda regeringen att ta fortsatta och ökade initiativ till kooperativ förnyelse av den offentliga sektorn.

Kooperativ utveckling under 80-talet

Under 1980-talet har den klassiska Kooperationen haft stora framgångar. Nära en miljon människor har sökt medlemskap i de kooperativa organisationerna. Dessa medlemmar utgör en källa till förnyelse och engagemang.

Kooperationen har också engagerat sig inom nya branscher, t.ex. kooperativ barnomsorg, kooperativ äldreomsorg och äldreboende. Den s.k. ny-

kooperationen har under 80-talet vuxit kraftigt från omkring 200 kooperativ till över 1 200. Omkring hälften av dessa är daghems kooperativ. Var femte ny daghemsplats i landet är f.n. kooperativ. Också andra former av kooperation har uppstått, t.ex. inköpsföreningar, bilandelsföreningar, ekobyar, servicekooperativ, arbetskooperativ osv.

Mot. 1989/90
So618

Den gemensamma sektorn

Kooperation kan sägas vara en form av privat samverkan i gemensamma former. Samtidigt kan konstateras att offentlig sektor och kooperativ sektor är nära besläktade. Båda formerna har en öppenhet i medlemskretsen, de arbetar enligt demokratiska arbetsformer (en medlem = en röst), de har inget vinstsyfte och drivs enligt självkostnadsprincip. Uppkommet överskott skall i princip återgå till medlemmarna. Mot den gemensamma sektorn kan sägas stå den kommersiella sektorn, byggd på vinstmaximering.

Exempel på behov under 90-talet som kan lösas i kooperativa former

Många gemensamma behov återstår att lösa eller omforma i 90-talets välfärdssamhälle. Den kooperativa föreningen kan bli katalysator och ge värdefördelar i många nya behovssituationer. Det kan gälla t.ex. verksamhet för ungdomar, kooperativa insatser inom hemsjukvård och missbrukarvård, kooperativa vårdcentraler, förebyggande vård, rehabilitering, patientkooperativ osv.

Frågan om personalkooperativ

Välfärdssamhället får inte vara statiskt stillastående och det får inte heller stelnas i etablerade organisationsstrukturer. Samhället förändras gradvis och därmed medborgarnas krav på dess service.

Vår principiella utgångspunkt för kooperativa lösningar inom den offentliga sektorn är konsumenten, brukaren. Emellertid reser också frågan om arbetslivets demokratisering och behovet av ökat inflytande och engagemang från personalens sida krav på nya former. Det behöver klarläggas i vilka situationer konsumentens intresse ställer ett oundgängligt krav på konsumentkooperativ drift och omvänt, i vilka situationer verksamhetens art eller grad av professionalitet motiverar personalkooperativ drift.

Personalkooperativa daghem kan i dag t.ex. inte bildas på grund av statsbidragssystemets utformning. Detta innebär att utveckling och mångfald hämmas trots det stora behov av utbyggd barnomsorg som finns i hela landet.

Personalen är en resurs som kan vitalisera och fördjupa kvaliteten inom förskolan. Vi upplever i dag på sina håll personalflykt från barnomsorgen och i förskolläraryrket står utbildningsplatser tomma.

Tanken på personalkooperativa daghem reser emellertid flera frågor, bl.a.:

- Hur garanteras t.ex. att alla barn rekryteras och inte enbart ett selektivt urval?

- Hur konstrueras avgiftstaxan?
- Hur regleras att ett ekonomiskt överskott går tillbaka till verksamheten och inte tas ut som ekonomisk vinst av medlemmarna?
- Vad händer när en medlem begär utträde ur den ekonomiska föreningen?
Personalkooperativa daghem kan naturligtvis bara utgöra ett komplement till kommunal barnomsorg och det är självklart att kommun och länsstyrelse är tillsynsmyndigheter.

Vi har här enbart snuddat vid några av de frågor som bör belysas. Det är väsentligt att få dem granskade och vi föreslår därför att frågan om personalkooperativa daghem som komplement till kommunal barnomsorg snarast utreds.

Budgetpropositionen om Kooperation och förnyelse av offentlig sektor

I årets budgetproposition, avsnittet om Utveckling av offentlig sektor, anför statsrådet Bengt K Å Johansson:

I kooperativa rådets regi pågår också försök med kooperativa lösningar för att förnya den offentliga sektorn. Den snabba framväxten av föräldra-kooperativa daghem har visat på hur sådana lokala lösningar kan ge hög kvalitet utan ökade kostnader samtidigt som medborgarna får bättre möjligheter att påverka och utforma offentlig verksamhet. Under 1990 kommer kooperativa rådet att belysa kooperativa lösningar inom äldre- och handikappomsorg, rehabilitering, psykiatri samt skolområdet.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om angelägenheten av att ytterligare främja och stimulera kooperativa lösningar,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att frågan om personalkooperativa daghem snarast bör utredas.

Stockholm den 24 januari 1990

Göran Magnusson (s)

Kristina Svensson (s)

Lena Boström (s)

Maria Hed (s)